Ètica i estètica a l'Escola del Mar

Carme Romia i Agustí

INTRODUCCIÓ

Els primers passos d'aquesta investigació els va generar l'afany per esbrinar quina havia estat la trajectòria d'una escola com la del Mar (fundada l'any 1922 a Barcelona), amb una línia pedagògica singular i renovadora, durant una època tan poc afavoridora d'aquests tipus de plantejaments com fou el franquisme.

En voler aprofundir més l'estudi iniciat, sorgiren dues raons que afavoriren un gir respecte a l'enfocament inicial:

a) Les manifestacions sobre la necessitat de repensar el fet educatiu, d'analitzar el sentit del que estan fent en nom de l'educació en una societat on els valors que aquesta promou tenen molt poc a veure amb els que la mateixa societat espera de l'escola o amb el que els infants necessiten per a poder desenvolupar, d'una manera integral i harmònica, llurs potencialitats.

b) Les dades, experiències i testimonis trobats a les fonts documentals consultades, que semblaven, moltes d'elles, esperar que algú les retrobés ja que podien arribar a tenir una vigència prou significativa per a l'educació actual.

Aquests dos factors ens portaren a centrar el present treball —emmarcat dins la mateixa època— en l'anàlisi de com es portà a terme a l'Escola del Mar l'educació ètica. Però en analitzar l'enfocament de l'ètica vam constatar que estava íntimament relacionada amb l'estètica, fent ambdues un bloc comú. D'aquí el cos de la present investigació: *Ètica i estètica a l'Escola del Mar.*

FONTS DOCUMENTALS DE LA RECERCA

Hem elaborat el nostre treball a partir de la revista *Garbí*, editada per la mateixa Escola del Mar. El període estudiat va del 1948 al 1966.

A les pàgines de *Garbí** queden recollides la majoria de les activitats i de les tasques educatives realitzades per l'escola i, tanmateix, dibuixa la trajectòria seguida per l'Escola del Mar en el decurs del temps.

A *Garbí*, hi col·laboren mestres, especialistes, antics alumnes i la mateixa mainada.

Cal fer ressaltar l'important paper que assumeixen els alumnes en la redacció de la revista: cròniques,

* La revista *Garbí*, que s'inicià en llengua catalana, fou publicada en castellà durant el franquisme. Per fer aquest treball, hem traduït al català les citacions textuals.

dibuixos, crítica literària, ressenyes d'actes i reculls de la vida interna de l'escola i de la seva projecció a l'exterior.

També ressalten, per elles mateixes, les aportacions que fa el director i fundador del centre, Pere Vergés, aportacions que comprenen comentaris, articles, correspondència, referències a la seva obra «Libro de evocaciones», reflexions sobre el fet educatiu, l'escola, el món dels infants, etc., totes elles reflectint la talla d'aquest excepcional mestre. I també —encara que d'una forma més velada— els moments durs que va haver de viure una escola com la del Mar en un context històric —l'època franquista— que no era el més adequat per a afavorir línies educatives com la que aquesta va portar a terme.

MODEL D'ESCOLA AL QUAL ASPIRA L'ESCOLA DEL MAR

— Una escola de la ciutat.

— Una escola de convivència humana i cristiana, en la qual els nens i nenes, desconeixent diferències socials ja des de la infantesa, estiguin units en el treball i en el joc, en les alegries i tristeses, de cara a una *escola ideal*, a una *societat ideal*, on les etapes d'ascensió donin, en les relacions humanes, cada vegada un nivell més alt en l'àmbit cultural i espiritual.

— Una escola en la qual l'ambient exerceixi una gran influència en les famílies, creant en elles un sentit d'exigència i responsabilitat.

— Una escola en la qual cada infant entri com a alumne en un equip de treball, en un mateix pla d'*integració, subordinació, collaboració* i *direcció* i amb l'única mesura de l'*esforç*, l'*eficiència* i la *bondat*.

— Una escola, en la qual un alumne de condició econòmica superior a la d'un altre, però inferior en intel·ligència o en caràcter, tingui necessitat de l'ajut d'un altre de condicions recíprocament inverses.

— Una escola que de fet aconsegueixi que sigui realitat la idea de la frase: *L'educació dels grans pels petits*: que la responsabilitat, el concepte del deure i la millora en el «com» del viure domèstic entri a les cases per mitjà de l'obra dels fills, quan no ho sigui pels pares.

— Una escola de nens i nenes que no considerin càrrecs ni activitats oneroses ni, per humils, rebaixades, sinó que tot càrrec, tota responsabilitat i activitat, per secundària que pugui semblar, tingui una importància definida i definitiva dins l'engranatge social de tota tasca, per la qual cosa tots els membres d'una veritable comunitat hauran de passar per tots els càrrecs i activitats.

— Una escola que no supervalori l'alumne per la seva superioritat intel·lectual, sinó que en ella, com en la societat, com en la vida, el nen o l'home valgui per la que realment sigui la seva aptitud desenvolupada. Aptitud que l'escola haurà descobert per haver posat l'infant en pla d'iniciativa i d'espontaneïtat.

— Una escola que faci *consciència social* en el fons de cada *consciència individual*.

— Una escola que faci la distinció meridiana entre el que significa donar més i més coneixements, i el que representa crear esperit, fer densa la vida interior, menar de dins a fora personalitat, donar pes i qualitat a aquesta perquè en el decurs dels anys, i en el desenvolupament de les facultats, quedi la persona íntegra.

— Una escola que, ens els seus alumnes d'avui i de demà a la societat, hagi creat la convivència... per a la vida social, la vida de les idees, dins les seves característiques personals, inclini al joc net, noble, dins les regles de la competició.

— Una escola que pugui comptar anècdotes i més anècdotes amb les quals escriure meravellosament un «Llibre de l'exigència».[1]

TRETS CARACTERÍSTICS DE L'ESCOLA DEL MAR

La vida de l'Escola es desenvolupa d'una forma àgil, ordenada, impregnada d'una disciplina autònoma que no requereix ni crits ni silencis forçats.

— Predomina la tendència a despertar en l'infant el sentit de la seva pròpia personalitat, fent-lo responsable d'una bona part del funcionament del centre.

> «L'Escola és allò que els nens volen que sigui perquè que hi ha treball i responsabilitats per a tothom.»[2]

— No hi ha un encasellament de classes sinó una harmonia de grups amb la funció social corresponent.
— No s'imparteixen lliçons teoricistes més o menys arbitràries, inadequades o sense sentit i sense cap mena de connexió amb la realitat. Es parteix dels interessos, de les necessitats de la mainada i de les seves preguntes i respostes en el camí d'apropament al món dels fets i de les idees, per mitjà de la pràctica i de la teoria que ella comporta o genera.
— Es tracta d'un centre que vol respondre a aquest tot funcional que és la vida d'una persona, en la seva *unitat intellectual, afectiva, moral i social.*

El testimoni d'una Antiga Alumna, amb motiu del XXXIX Aniversari de l'Escola del Mar, ens diu:

> «L'Escola és en nosaltres mateixos formant part de les nostres vides, i és que les petites coses, les més simples de la nostra infantesa, s'han fet grans, mentre que les que crèiem grans durant molts anys s'han fet petites.»[3]

L'ESCOLA DEL MAR DES DE LA PERSPECTIVA DEL SEU FUNDADOR

Segons PERE VERGÉS, a l'Escola del Mar:

— Es potencia l'ordenació del sentit comú.
— Es valora l'individu com a ésser personal i social.
— S'ajuda l'infant a personalitzar-se, a prendre consciència d'ell mateix, dels propis actes presents i futurs.

> «Individu i col·lectivitat. Home i societat. Factor i resultat. Part i tot alhora en funció integradora i desintegradora; dues forces integrants i antagòniques. L'home que acusa la seva personalitat. La societat que tracta d'anul·lar-la. Duel etern de la Humanitat.»[4]

— Cercar vies d'una funció integradora, en la qual la persona, sense despersonalitzar-se, entri dins l'estructura d'una societat amb funció coordinadora i responsable encaminada a una finalitat superior.
— Ordenar, valorar i posar a la pràctica, en camí de la perfecció, aquests postulats que regeixen l'essència i l'existència de l'ésser humà.
— Concebre la vida social de l'escola com una moral on:
- S'abandona la lluita egoista per l'estímul personal de cara a una millora individual i col·lectiva.
- Es contempla la transcendència de l'individu a la societat.

- L'organització és un mirall de civilitat.
- Es potencia en els infants, des de les primeres edats, el coneixement i la pràctica de la responsabilitat.

> «Tot esforç individual transcendeix a la col·lectivitat a la qual pertany.»[5]

EN DEFENSA D'UNA EDUCACIÓ INTEGRAL: ÈTICA I ESTÈTICA PER MITJÀ DEL PENSAMENT, EL SENTIMENT I L'ACCIÓ

En més d'una ocasió trobem manifestacions del neguit i la preocupació de PERE VERGÉS respecte al que es fa en nom de l'educació. Planteja interrogants que encara, a les portes del 2000, tenen tota la vigència:

> «Per aquí i allà es redueix tot a la lliçó donada i a la lliçó explicada i a unes qualificacions per assignatura, per dia i per curs.»[6]
>
> «Com respon l'alumne en acabar l'escolarització? Recorda tot el que se li ha ensenyat o se li ha fet estudiar? Aplica, als casos pràctics que se li presenten, els coneixements que ha estudiat? I passats els anys, què li queda del fotimer de coses que ha estudiat dels llibres de text, d'apunts i notes i que ha contestat al peu de la lletra? (...)
>
> ¿Ens hem plantejat, de veritat, a consciència, què s'ha d'ensenyar i què no s'ha d'ensenyar a l'escola primària, a la secundària i a la Universitat? (...)
>
> S'ha privat els nens del seu paradís i se'ls ha enviat a la regió de la mort. Se'ls priva de la terra per ensenyar-los geografia. Que aprenguin botànica i aquesta ciència els porta al coneixement impersonal de l'arbre i a les classificacions mortes de les plantes. Volem salvar l'Examen de Grau i no veiem que perdem la vida de l'ànima (...). ¿Quan un nen pot ser nen, en el sentit pur de la paraula?»[7]

Una qüestió que queda palesa en la trajectòria de l'Escola del Mar és el respecte que es manifesta a totes les criatures, tenint en compte les etapes evolutives per les quals passen. Cada etapa és considerada com a específica i irrepetible, important per ella mateixa i base de les posteriors etapes de creixement.

L'acció educativa va harmonitzada amb l'evolució de l'infant, procurant despertar les facultats que té latents.

No és que no valorin coneixements o renunciïn a impartir-los, o més ben dit, a facilitar l'accés al món del coneixement, sinó que aquest és considerat un mitjà, adequat a les possibilitats del nen i considerat un mitjà al servei d'un fi més alt: la formació de la mainada de forma que aquesta formació incideixi en el seu creixement com a persones, és a dir, en la seva educació.

> «És molt important preparar els nostres joves estudiants però encara ho és més el preocupar-se de la seva formació (...)
>
> Donem a l'escolar la instrucció necessària perquè sàpiga comportar-se en la seva professió, i una educació que li permeti governar-se a si mateix.»[8]
>
> «Perquè hem de considerar que instruir és donar unes normes i educar, la forma d'usar-les, d'ampliar-les o de saber dirigir-les.»[9]
>
> És per això que, a l'Escola del Mar, als nens
>
> «No se'ls dóna lliçons, sinó que se'ls facilita ocasions perquè vagin descobrint el món per ells mateixos. Estimular la seva curiositat, no fer-los aprendre coses mortes que no els diguin res, sinó viure de veritat tal com ho fan les persones grans.»[10]

Es tracta d'impartir un ensenyament no centrat en el nombre de coneixements teòrics a assolir, sinó d'un ensenyament que ajudi l'infant a ser capaç d'afrontar situacions noves, que sàpiga pensar i

fer, que sigui capaç de prendre decisions i, en el fons, que potenciï la seva confiança i autodeterminació.

D'aquí que es consideri a l'Escola que la vida és acció, que és voluntat; pensament, que és estructura. Es potencia l'observació i la reacció amb els sentits oberts. Es cultiva l'esperit sensible capaç de captar i d'expressar-se sense més limitacions que les pròpies de cada etapa de desenvolupament. Perquè:

> «No és més culte qui més sap. No es tracta del nombre de coneixements adquirits, a títol d'inventari, sinó de la densitat interior, de la reacció davant els fets i els interrogants. Del pensar, al saber pensar.»[11]

En paraules d'una Antiga Alumna:

> «Realment és una gran família de professors i d'alumnes on s'aprèn a pensar i a respectar els altres.»[12]

Pensar i respectar, transformar el pensament en acció i, alhora, potenciar la reflexió sobre el propi comportament.

> «És, en realitat, completament necessari saber, en fer, què es fa, i en saber-ho, per què es fa.»[13]

Prendre consciència de l'entorn al qual es pertany i també de la pròpia realitat personal. Per això, a l'Escola del Mar l'actuació del mestre anirà encaminada a potenciar en els alumnes l'autoconeixement, el sentir de la seva autoconfiança i autoestima, ajudant-los a servir-se de la intel·ligència per potenciar les facultats i descobrir la veritat allí on es trobi.

Consideren que l'ensenyament que el mestre ha d'impartir a l'Escola ha de ser unitari, formatiu i no erudit.

> «Res de coneixements aïllats, sinó deduir les relacions de dependència. Tot connectat. Una directriu a base del temperament en el seu desenvolupament natural de les seves capacitats.»[14]

PERE VERGÉS destaca, parlant del paper del mestre, la necessitat de «... formar en consciència personal i col·lectiva».[15]

Portar a terme una educació integral basada no únicament en el desenvolupament intel·lectual, ja que la intel·ligència és una facultat de l'ésser humà però no l'única. PERE VERGÉS recorda que la base de la personalitat consisteix en tres facultats: *la intel·ligència, la voluntat* i *el sentiment.*

Desenvolupar-les totes tres és la condició necessària per a aconseguir un equilibri harmònic. Cada una d'elles és necessària, i cal tenir-les en compte si es vol portar a terme una educació integral. PERE VERGÉS denúncia que:

> «L'escola intel·lectualista ha valorat massa la intel·ligència i ha menyspreat el sentiment, donant, com a resultat, que hi hagi tants alumnes sobresortints en el període d'estudis i tants homes fracassats quan han de desenvolupar-se en la vida.»[16]

L'Escola del Mar intenta no tancar-se, doncs, en plantejaments centrats bàsicament en l'intel·lecte. Una mostra del seu afany per aconseguir una educació més àmplia i integral la podem trobar en la quantitat de testimonis aportats pels Antics Alumnes del Centre, com per exemple aquest:

> «... gràcies a l'escola som el que som (...). Tenim l'avantatge d'una educació completa que ens dóna un sentit de responsabilitat en la vida i un criteri personal que fa que no hàgim d'anar sempre a remolc de les opinions dels altres.»[17]

Responsabilitat fonamentada en uns principis i valors ètics que impregnen la realitat escolar dia a dia. Les paraules de PERE VERGÉS poden servir per a sintetitzar la dinàmica generada i els factors més potenciars:

> D'aquest criteri adquirit a còpia d'aquesta gimnàstica intellectual, que és iniciativa, selectiva, crítica i determinativa, sobre coses, persones i accions. Aquest autodeterminisme reactiu positiu i negatiu. Aquest coneixement del que és bo i del que és dolent, del que és bonic i del que és lleig. Aquest caminar pel camí de les dificultats, sabent, sentint que és alegria, goig, satisfacció de vèncer-les i de mirar més enllà.»[18]

DEURE, DISCIPLINA INTERIOR I SATISFACCIÓ PERSONAL

A l'Escola del Mar no es considera l'infant un ésser indisciplinat per natura. Hom parteix de la bondat natural d'aquest. Defensa que el nen és partidari de l'ordre i de la disciplina, però no de la disciplina dura, rígida, arbitrària i sense sentit que només serveix per a descentrar i confondre. Creu en la necessitat de cultivar la disciplina interior a fi que aquesta potenciï la capacitat de poder i saber disposar d'un mateix.

> «La disciplina s'aconsegueix amb l'hàbit, el qual arribarà a formar-se si s'ensenya a cada nen, amb la major claredat possible, a ser responsable de les seves programacions i a no interferir-les amb la responsabilitat dels altres.»[19]

L'infant arriba a considerar el deure com un goig. És la supeditació a una disciplina interior i particular. I és per mitjà d'aquesta disciplina interna i amb el lliurament al desenvolupament d'una idea o d'una acció com la tasca realitzada adquireix un to alegre i ple d'entusiasme en el seu compliment.

> «La vida a l'Escola es desenvolupa sempre àgil, ordenada, sota un concepte de disciplina autònoma sense crits ni silencis forçats.»[20]

Perquè

> «Tot allò que sobresurti victoriós per damunt de la rutina i l'esforç fred es tradueix en goig.»[21]

El goig del deure porta a la compensació d'un mateix...

> «És la melodia del treball i el treball fet a la perfecció; per essència, per voluntat i pel desig ampli d'aquell jutjar personal on ell trobarà la seva íntima satisfacció.»[22]

L'autoritat del mestre és considerada un factor important a l'Escola del Mar, però no entesa com a sinònim d'autoritarisme sinó com

> «...una superioritat influent sobre els seus alumnes, i això no serà si no té superioritat intellectual i moral.»[23]

Ja que, els mestres

> «Formen més amb llur exemple i personalitat que amb llurs ensenyaments.»[24]

Així doncs, més que l'ús de l'autoritat i la disciplina externa, sembla desprendre's que a l'Escola del Mar es considera molt més important el missatge humà, l'exemple viu i directe del mestre per mitjà de la seva tasca i les seves actituds davant les coses, els coneixements i les persones. Sobretot tenint en compte que l'infant ha d'aprendre a l'escola a pensar i a raonar, a observar, comparar, discernir i analitzar la realitat a fi de poder aconseguir un criteri propi i una capacitat de resposta davant les situacions noves que la vida li presenti.

Testimoni d'un Antic Alumne quant a la figura del mestre:

> «Com totes les coses que viuen i es mouen al voltant d'aquest cos de ressonància suau i exacta que marca les hores del viure en la pròpia interioritat del treball i de l'acció, en la meditació i en l'assossec, el pas pel nostre costat, potser amb una recomanació o un ajut, d'aquesta noble figura a la qual sempre hem mirat des de baix, amb els ulls molt amunt, ens ha portat en tot moment solucions o, almenys, el record d'un bon consell o d'una bella actitud davant d'un fracàs.»[25]
>
> «La voluntat no s'aprèn amb regles sinó amb raonaments i comparacions. Com no s'aprèn a mirar, sinó a veure, o a escoltar, sinó a oir.»[26]

La voluntat està íntimament relacionada amb l'interès i aquest amb la forma d'accedir al coneixement. Ja que, com ho entén l'Escola del Mar, l'infant

> «A mesura que va adquirint coneixements de les realitats objectives, va també tenint interès per les coses.»[27]

Com recorda el testimoni d'un Antic Alumne:

> «... el més rigorós càstig d'una falta comesa era l'indicació greu de no assistir un dia a les seves classes i perdre unes hores del seu contacte.»[28]

Paraules d'un nen de sis anys:

> «Tinc ràbia perquè avui és dissabte i aquesta tarda és festa.»[29]

VIDA SOCIAL: ÈTICA PER MITJÀ DEL TREBALL EN EQUIP

A l'Escola del Mar s'afavoreix la creació d'equips. En entrar per primera vegada al Centre, al nens i nenes se'ls assigna un equip representat per un color. Així veiem que els «colors» (Blau, Verd i Blanc) són tres grans equips que col·laboren en el bon funcionament de l'escola.

Més o menys equilibrats, els trobem a totes les classes. Aquests grups o equips estan contínuament en noble competència en tot tipus d'ordre: preparació intel·lectual, comportament, jocs, neteja, bones formes... Són el gran estímul de l'escola.

> «A la nostra escola, existeix una veritable competència entre els tres colors. No es tracta d'un simple procediment tècnic, existeix vertadera rivalitat, però la finalitat és única; la perfecció creixent de la vida educativa de la Institució.
>
> Només els que hem estat alumnes, sabem per experiència personal, el grau d'integració que representa en la vida del centre docent, l'organització que jo denomino per equips.»[30]

Amb aquest tipus d'organització per equips:

Desapareixen els «savis» i els «retardats»

Qualsevol diferència de capacitat es redueix a ser més idoni per a ocupar un tipus de càrrec o un altre.

S'aconsegueix una jerarquia natural

S'estableix una jerarquia d'aptituds per a la realització d'uns fins determinats, i, alhora, s'aprofita tot tipus d'aptituds complementàries.

No es tracta d'anul·lar la personalitat, sinó, al contrari, s'augmenta la pròpia vàlua i autoestima amb el valor col·lectiu del grup, i, d'altra banda, es redueix l'excessiu individualisme en conèixer els avantatges del treball en comú.

Suposa una competència

No amb un adversari total i radicalment antagònic, sinó amb un adversari que també forma part del joc i que com a tal és sotmès a unes regles comunes.

La paraula competència té connotacions que poden portar a interpretar-la com a competitivitat, enfrontament violent, afany d'eliminar l'altre, consciència d'enemic, etc. Potser per aquest motiu PERE VERGÉS intentà de fer conèixer la seva concepció respecte a la competitivitat amb aquests arguments:

> «Per què les paraules "concurs", "competició", evoquen a l'esperit la idea de victòria, desastre, eliminació? Etimològicament signifiquen tendir conjuntament amb altres persones ver un idèntic fi. Si l'objecte proposat és quelcom finit —diners, honors, poder—, els concurrents es multiplicaran, i, en conseqüència, disminuiran per a cadascú les possibilitats d'èxit; la competició —coincidència d'apetències— desapareixerà a costa de la concòrdia, convergència de cors.
>
> Si, al contrari, el fi perseguit apareix, des del primer moment, accessible a tots, pel seu caràcter immaterial i dignitat, cada un dels participants mirarà els altres amb ulls fraternals, la convergència vers idèntic centre d'atenció provocarà la col·laboració, la comunió i la concòrdia.»[31]
>
> «El triomf del seu color no és un triomf, però només per mitjà dels triomfs de cada un s'aconsegueix el triomf del propi equip. Amb això es crea un noble esperit de grup d'equip sense que representi un perill per a la disciplina de la Institució. Amb això s'afavoreix (...) que s'interessi d'una manera vital l'alumne en la vida del centre.»[32]

A més d'aquest enquadrament més de tipus oficial, l'Escola del Mar afavoreix per tots els mitjans l'esperit d'iniciativa i la formació dels grups naturals formats per alumnes units per uns determinats interessos, tendències, afeccions i simpaties en competència amb altres grups.

Mou els nens i nenes apàtics

Hi ha criatures que no fan res perquè res no els importa i que en trobar-se integrats al grup acaben sentint les inquietuds d'aquest i treballant per ell, ja que dins el seu engranatge caben totes les activitats perquè ningú no se senti inútil.

Ajuda a no crear «divos»

Tot nen, a més de fer-ho bé ell, té interès que també ho facin bé els altres companys. Diu un nen de catorze anys:

> «Quantes vegades ens hem trobat amb nens que, podent lluir-se en el seu càrrec l'han cedit a un company i s'han quedat ells amb un altre més ingrat.
>
> Podríem enumerar infinitat d'anècdotes per demostrar com senten l'orgull del seu color. La d'un cap de color que per acabar amb un nen que acostumava a arribar tard a l'Escola, prengué la resolució d'anar a buscar-lo cada dia a casa seva. La d'una nena que cada dia, en sortir de l'escola s'emportava dues nenes gandules a casa seva, perquè al dia següent ni es presentessin a l'Escola sense els deures fets.»[33]

De tota manera, en algunes ocasions també es facilita que, els nens i nenes que ho desitgin, puguin canviar de color. Vegem què diu un nen de dotze anys:

> «Finalment ha arribat l'hora per als qui no estan contents amb el seu Color. Durant aquests dies l'escola serà plena de cartells convidant els nens que vulguin canviar de color que facin la petició (...). No us deixeu portar per les amistats. Molt de compte a no equivocar-vos.»[34]

Fomenta la companyonia

> «Durant les estones de treball lliure que ells dediquen a les revistes i publicacions, veiem una companyonia reflectida també en el material que utilitzen. El qui té diners compra paper, cartró, pintures per als qui no en tenen, i tot sense comentaris i de la manera més normal, sense que se sentin ufans els uns ni humiliats els altres.»[35]

Igual que passa en el món dels adults, no sempre s'actua d'una forma justa i sense partidisme. Es poden donar casos d'abús d'autoritat que portin l'exigència a límits intolerables; altres, que el seu exemple no sigui coherent amb el que defensen; altres, que són més tolerants amb els de llur Color.

> «Per tal de regular totes aquestes irregularitats tenim les Protestes que s'envien per escrit al Professor quan es tracta de càrrecs de la classe, i al Professor Encarregat del Consell de l'Escola quan d'aquest es tracta (...) ho fan present al professor, qui, després d'haver constatat la seva veracitat, imposa sancions que van des d'unes dècimes o enters rebaixats a la mitjana, a deixar sense càrrec durant un temps determinat el qui s'ha fet merexeidor d'això.»[36]

Genera solidaritat entre els companys del Color

Quan es discuteixen les Propostes, si hi ha algú que no sap defensar-se, surten altres companys que, espontàniament, demanen al professor ser ells qui el defensi.

Estimula intellectualment

> «Quan ha interessat animar alguna activitat d'aquest gènere, només ha calgut organitzar un concurs de Colors: l'èxit ha estat assegurat. Així s'han fet concursos de taules de multiplicar, de faltes d'ortografia, de verbs, de contes inventats, de lectura, de dibuixos, de cròniques, de cançons, de titelles, etc.»[37]

Facilita el coneixement i el respecte davant les pròpies capacitats i formes de ser

Per exemple, diu un nen de catorze anys:

> «... avui ha estat un dia de grans esdeveniments per als colors, ja que s'han fet Caps Generals i Caps de Classe. Si hagués volgut, hauria estat Cap General del meu color, però jo no tinc esperit combatiu ni emprenedor de grans coses, i amb Cap de Classe ja en tinc prou.»[38]

També es respecta la manera de ser cada nen, així com la seva capacitat d'opció.

> «La seva extensió i profunditat depèn de la seva funció jeràrquica, de manera que als càrrecs de govern i de direcció tècnica no hi poden arribar per la improvisació ni pel suborn, sinó per l'elecció estricta dels millors en bondat, treball i suficiència.»[39]

Els càrrecs i les responsabilitats no són, per tant, considerats una càrrega feixuga que tocarà assumir, més aviat o més tard, a tots i cadascun dels membres de la comunitat escolar. És un privilegi al qual tots poden optar; un estímul per a fer-se mereixedor l'alumne de la confiança que els altres dipositaran en les seves capacitats de resposta.

RESPONSABILITAT SOCIAL PER MITJÀ DELS CÀRRECS

És interessant de constatar com viuen els nens i nenes la xarxa social amb què està estructurada l'Escola del Mar. Els infants hi col·laboren per mitjà dels càrrecs que ells mateixos assumeixen.

> Quan vaig arribar el primer dia a l'Escola no em va agradar gens que em manessin altres nens, però després vaig anar acostumant-m'hi, com és natural.»[40]
>
> «Llavors vaig començar a comprendre de veritat què vol dir manar, perquè creia que quan un nen manava era per fastiguejar-me, i el meu primer impuls era no voler obeïr-lo. Ara crec que s'ha de manar i s'ha d'obeïr. Deu ser per què m'ha tocat manar a mi?»[41]

Per celebrar la festa de Sant Nicolau, l'escola és totalment regida pels nens i nenes, sense intervenir-hi cap professor per a res. És un dia de *total autogestió infantil al centre.*

Referent a aquesta experiència, recollim alguns testimonis dels mateixos nens i nenes. Comentari d'un nen de catorze anys sobre la seva experiència com a director de l'escola:

> «Quam em varen escollir per a un càrrec de tanta responsabilitat, encara que només fos per un dia, em vaig espantar una mica, significava ser el responsable del bon funcionament de tota l'escola...
>
> Per descomptat ha estat una gran experiència i un plaent dia que recordaré durant tota la meva vida.»[42]

Comentari d'una nena de catorze anys sobre la seva experiència com a mestra de pàrvuls:

> «Mai no m'havia arribat a imaginar el que era ser responsable d'una classe. Avui he tingut la meva primera experiència (...) Juntament amb les meves companyes, aconseguírem que tot sortís a la perfecció, i així la nostra paraula d'honor restarà en bon lloc. La hi havíem donada al senyor VERGÉS quan ens va permetre reprendre la tradicional festa de Sant Nicolau, dient que a tota l'escola hi hauria durant aquest dia un gran ordre.»[43]

Comentari d'un nen de catorze anys sobre la seva tasca com a professor de la classe «Platero» (de 9 a 11 anys);

> «... potser aquells qui no han estat davant d'una classe no puguin comprendre el que és ser professor; però jo els asseguro que hi ha molta diferència entre el que tots pensem que serà i el que és en realitat, com he pogut comprovar avui per mi mateix. Només em resta dir que crec que aquest ha estat un dia que quedarà per molt temps en la meva memòria.»[44]

Podem dir que a l'Escola del Mar es potencia la responsabilitat enfront de la comoditat; l'activitat en lloc de la passivitat; la vida en lloc de la rutina. Poder i saber, posar-se en lloc de l'altre a fi de potenciar relacions d'empatia i comprensió que ajudin a enfortir la dinàmica interpersonal quotidiana.

En cap moment no es tracta d'un simulacre, d'un deixar que l'autogestió sigui portada a terme pels infants però amb un desconfiat seguiment de prop per part dels adults. Hi ha prou mostres que aquests confien plenament en la capacitat de resposta dels alumnes.

Escrit d'un nen de catorze anys:

> «Jo, el director per un dia, vaig arribar deu minuts abans que obrissin l'Escola. Van anar arribant els professors i els qui havien de fer de professors.
>
> Així com els altres dies els professors restaven a la terrassa amb els nens, esperant el moment d'entrar, aquest dia desaparegueren com per encantament i anaren a treballar particularment, ja fos a la Biblioteca, a la Sala de Professors o al jardí.»[45]

També val a dir que els mateixos nens i nenes es fan mereixedors de la confiança dipositada en ells pels adults. Però aquesta confiança mútua no és fruit d'una jornada sinó d'un procés gestat dia a dia i basat en la responsabilitat i el respecte compartit.

Un nen de catorze anys observa en qualitat d'espectador:

> «Melendres té qualitats per fer de director d'una escola, prova d'això és que la seva presència feia respecte a tots els nens de l'escola, i dic la seva presència, perquè no li vaig sentir ni un crit, ni el vaig veure ni un moment atabalat. A l'hora de sortir, tant a les classes com al vestuari, hi hagué l'ordre dels altres dies.»[46]

ESCOLA DE CONVIVÈNCIA I D'INTEGRACIÓ SOCIAL

Analitzant els resultats de diferents cursos, es pot constatar que l'Escola del Mar és una escola oberta a tota la població. Aquest fou el seu objectiu: ser l'escola de la ciutat, ser una escola de ciutadania on es formessin persones de món per a viure en el món.

> «... amb el nostre anhel per una escola de tots sense especificacions de cap mena, interessats completament en la realitat del desenvolupament biològic, de convivència humana, d'integració social.»[47]

Sembla recollir la filosofia de FERRER I GUÀRDIA quan defensava el paper que calia que fes l'escola: una tasca de coeducació de classes socials.

> «Ni escola de classe, ni escola d'especialistes, ni escola per a savis, ni escola de beneficència, concepte aquest últim que només pot suplir transitoris buits socials, sinó escola de la ciutat.
>
> Efectivament, la ciutat és obra collectiva, tant del dirigent com del treballador, del professional com de l'assalariat, del poderós com de l'humil i, per tant, és necessari crear una convivència entre aquests diferents elements, per mitjà d'una base cultural comuna i el que podríem dir creació d'uns esquemes mentals intelligibles per a tots.»[48]

TREBALL LLIURE

Un tret característic de l'Escola del Mar és que sempre hi ha hagut agrupacions espontànies d'infants que, sota diferents noms, realitzen tota mena d'activitats. Així podem trobar clubs, revistes, tallers, grups de treball, companyies editorials, etc. La majoria d'aquestes activitats, que funcionen durant les hores de joc i en els moments de temps lliure, són enfocades pels mateixos nens i nenes com a *centres d'interès*.

Estan relacionades amb tot tipus de temàtiques i camps d'acció. Ja comencen a les primeres edats, i augmenten progressivament fins al final de l'escolarització (encara que també trobem activitats portades a terme per Antics Alumnes del Centre).

> «A la nostra Escola, sense ofegar aquesta expressió natural de la vida, hem vençut el perill amb el que nosaltres anomenem treball lliure, amb la qual cosa, procurem que la funció de *fer* sigui iniciada amb un previ *saber què s'ha de fer*, davallant a poc a poc fins a la concreció del saber fer.»[49]

Segons PERE VERGÉS:

> «Un nen, pel sol fet de ser-ho, porta en si una suma de desigs, d'illusions que vol convertir en realitat i no pot, perquè aquestes poques vegades són acceptades per la gent gran, que són els qui regeixen el món dels petits.
>
> Posats a l'Escola, i amb el nom de *treball lliure*, poden convertir en *fer* aquest *voler*, i d'una manera confiada i alegre, encara que no sempre fàcil, donar sortida a llurs ànsies i anhels.»[50]

En la dinàmica dels grups de treball lliure hom procura molt que no es generin clans, grups enfrontats o tancats. A tots es dóna suport, oportunitats i alè, però l'esforç i la responsabilitat depèn de cada grup, de totes i cadascuna de les persones que el formen.

Segons un nen de 14 anys:

> «Fa poc que sóc cap de taller. Aquest any tenim moltes activitats i el senyor FERRÉ ha decidit que els nens que vulguin poden venir a treballar a les vuit del matí com a les fàbriques i així semblarà encara més un taller. Així si s'ha d'arreglar alguna persiana, quan arribin els nens a la classe ja estarà arreglada i no es destorbarà tant. Tot el treball que hem de fer és anotat en una llibreta, i al costat, el dia que s'ha fet i la nota que han tingut els operaris.»[51]

ÈTICA PER MITJÀ DEL JOC I L'ESPORT

A l'Escola del Mar es dóna molta importància al joc ja que, seguint la idea de FRÖBEL, consideren que el treball ha de ser com un joc i el joc com un treball.

És per això que han volgut fer del joc la base del seu treball, arribant a ser difícil, a vegades, saber on acaba el primer i comença el segon.

Segons HERMENEGILD FRANCÈS, professor i Antic Alumne del Centre:

> «... el valor del joc és total i profund, perquè si bé és un mitjà per a aprendre i, com a tal, cosa externa i passatgera, el seu valor educatiu tendeix a ser substancialment formatiu, essent essència de l'educand en el desenvolupament constitutiu de la seva personalitat.»[52]

Quant a l'esport, també el consideren un bon element educatiu, no tan sols per a fer l'alumne més capaç físicament, sinó també per a fer-lo més noble i més bo.

> «La nostra Escola, en aquests darrers anys i dins del que les actuals limitacions de camp de joc li permeten, ha volgut aprofitar en els nens grans portats per l'ambient "esportiu" del moment, el valor educatiu del joc-esport encaminant-lo pels camins justos i dels quals no hauria de sortir. Per això hem escollit jocs clàssics i més apropiats per a l'educació física del nen.
>
> El mestre es preocupa tant o més del valor moral que del físic del joc, de l'educatiu més que de l'atlètic.»[53]

A l'Escola es vol aprofitar el joc com un mitjà per a mantenir la vida de relació entre els infants i per a potenciar actituds i valors que la reforcin.

> «Cal destacar que els nens posats en aquest ambient són sincers i extraordinàriament desinteressats, arribant a actituds de veritable cavallerositat, influint aquesta disposició tots els ordres de la seva vida de relació.»[54]

FORMACIÓ RELIGIOSA A L'ESCOLA DEL MAR

La formació religiosa que imparteix l'Escola del Mar no és enfocada com un complement sinó com una forma d'educació total. Hom hi segueix el mateix criteri que amb les altres matèries de l'escola. És a dir, que l'infant vegi en l'educació religiosa una pedagogia viva que li infongui el sentit i la pràctica de la religió, formant la seva consciència com a cristià.

> «Seguim, en la formació i instrucció religiosa dels nostres alumnes, un pla global i orgànic, des dels més petits fins als més grans, adaptant els coneixements a la capacitat receptiva de cadascuna de les classes.»[55]
>
> Per això, els donem uns coneixements bàsics de catecisme que van augmentant amb l'edat.»[56]
>
> «... durant tota la vida escolar hem procurat donar als nostres alumnes una orientació religiosa...»[57]
>
> «... no com a assignatura sinó com a conducta de vida...»[58]
>
> «... més que d'una assignatura, es tracta d'una vida.»[59]

ESTÈTICA: EDUCACIÓ DE LA SENSIBILITAT

> «Són les escoles i els centres culturals qui s'han d'encarregar de difondre —despertant, encaminant i ensenyant— des del primer dia aquesta ciència del gust, del pensament i del bon saber. (...) totes les manifestacions artístiques no són matèria fàcilment accessible a l'esperit humà; no pot penetrar-s'hi sense una prèvia preparació que adquirirà l'infant a l'escola, on juntament amb el que es considera com a indispensable en el bagatge cultural (...) ha de sumar-se aquest aspecte del saber, base i tònica per al seu futur i que per desgràcia els qüestionaris i els programes no recullen.»[60]

Moltes són les referències que trobem a l'entorn d'aquesta necessitat de potenciar des de l'escola l'educació del sentit estètic. Potser no es fa referència directa de com fer-ho, però això es pot entendre si un arriba al fons dels testimonis escrits. No en parlen específicament, però es constata que és quelcom que impregna tota la tasca educativa portada a terme per l'escola. Podríem dir que hi ha una educació estètica que ho abraça tot. Àdhuc la mateixa institució és concebuda com una font generadora d'estètica, arribant a dir:

> «Considerem l'escola com una obra d'art.»[61]

Hi ha consciència que ho és en la mesura que hi ha voluntat i esforç perquè ho sigui, ja que l'escola tindrà la vida que siguin capaços de donar-li tots i cadascun dels qui la formen.

> «No acceptem l'escola com un fet, sinó com una constant creació.»[62]

Una creació feta dia rera dia, en la qual ningú no és imprescindible però tothom és necessari per a la seva realització.

Això comportarà una conjunció ètica-estètica que serà també la que els arribarà als alumnes, bé sigui per osmosi, bé per la tasca conscient portada a terme per llurs mestres.

> «Per a donar forma o vida a una cosa fa falta quelcom més que conèixer-ne la superfície o els angles visibles; cal haver mesurat la profunditat de la seva intenció, que només és viva quan es crea i se la dota al mateix temps d'un sentiment tal de compenetració i d'entrega que les dues coses s'unifiquen en una sola realitat i un sol resultat.»[63]
>
> «S'ha de crear per imperatiu del sentiment amb el pensament i la voluntat, en harmoniosa trilogia de treball i constància, de ritme, selecció i disciplina.»[64]

> «En el fer d'una escola, en els seus àmbits, maneres i detalls, una mena d'atmosfera de bellesa ha d'embolcallar-ho tot.»[65]
>
> «... ha estat sempre una constant de la nostra institució el mantenir un clima propici a la iniciativa, encoratjant tota manifestació creadora.»[66]

EDUCACIÓ ESTÈTICA PER MITJÀ DE LA MÚSICA

> «Complerts uns anys del treball de la nostra Escola en els quals s'ha treballat, en tot moment, per una formació musical dels nens, en consideració a la importància que una educació musical eficient pugui ser la base d'una cultura sòlida, capaç per a totes les vibracions de l'esperit i bàsica per a la recepció de tots els coneixements sota la divisa d'una veritable depuració, principi essencial de l'educació.»[67]

La convicció d'aquestes idees va generar la creació del Grup d'Estudis de Formació Musical, obert no tan sols als alumnes del centre sinó també als Antics Alumnes.

Però, a l'escola existeixen, a més del Grup de Formació Musical, un grapat d'agrupacions voluntàries enfocades de cara a conèixer, practicar i, sobretot, estimar la música. Així trobem el cor d'Antics Alumnes, el cor d'Alumnes, Agrupacions de Cambra, Teatre de Cambra i moltes altres activitats espontànies realitzades pels alumnes dins el camp musical. (Per exemple, del 1949 al 1953 els alumnes assistiren a trenta-sis concerts del grup d'Estudis de Formació Musical del Centre.)

Aquest estol d'agrupacions són les que, durant el curs, projecten llurs aprenentatges a tots els membres de l'escola per mitjà de concerts i tasques musicals complementàries a d'altres activitats o celebracions que es porten a terme.

El solfeig és un aprenentatge comú enfocat no com una memorització de forma repetitiva, àrida i sense sentit, sinó facilitant la connexió amb la finalitat pràctica que porta els infants a aprendre d'una manera gairebé inconscient, dins un entorn impregnat d'acords i de sensibilitat vers la música.

«No es limiten a buscar d'oïda les melodies ja sabudes, sinó que, a vegades, aquestes són originalment compostes pels nens.»[68]

> «Com a resum de les classes de solfeig i teoria que s'han fet durant el curs a les classes dels petits i graus mitjans de l'escola, es prepara una sessió amb les cançons inventades per ells. Amb aquestes cançons s'ha realitzat tot el procés d'una estructuració, començant per la història de la Música, el solfeig, la teoria, el dictat, etc.»[69]

També el cant oral té una gran consideració i compta amb un gran entusiasme per part de tots.

> «Els assaigs els realitzem en hores perdudes, encara que siguin poques, aprofitem tots els moments i llocs de l'edifici. Fins ara ha semblat una cosa mig clandestina. Gairebé ningú no se n'ha assabentat, si no és algú que ha sentit els nostres cants. A l'escola ja s'està acostumat a sentir cants i flautes tant a la classe de música com pel jardí, els porxos, els terrats i a tot arreu.»[70]

Cultiven tant la cançó com el recitat, no tan sols reduït a l'estudi d'unes notes o d'una lletra sinó com un mitjà d'expressió i de recreació, ja que consideren que:

> «... a cada interpretació hauria de recrear-se i donar-li vida (...) al sentiment i a la idea que els va crear.»[71]

Es tracta de captar el sentit i el significat de les idees expressades, la força de la interpretació, l'expressió del pensament i del sentiment i, en el fons, la confluència del sentiment generador i receptor.

EDUCACIÓ ESTÈTICA PER MITJÀ DEL LLENGUATGE

A l'Escola del Mar no conceben l'ensenyament del llenguatge centrat exclusivament a ensenyar de llegir, d'escriure i de parlar. Consideren que és quelcom més: és despertar la facultat intuïtiva de l'infant i la imaginació, per mitjà de les quals obtindrà el coneixement del que l'envolta.

> «Per a l'ensenyament del llenguatge seguim un ordre natural; primer que el nen *vegi*, després que *expressi* i finalment que *sistematitzi*. Fer-ho a l'inrevés, seria destruir la realitat indivisible del llenguatge.»[72]
>
> «Cal apropar-se al llenguatge, símbol de totes les coses, pels suaus viaranys del *sentir*, del *pensar* i de l'*estimar*».[73]

EDUCACIÓ ESTÈTICA PER MITJÀ DE L'EXPRESSIÓ PLÀSTICA

L'Escola del Mar reconeix que l'expressió plàstica és una font generadora de relacions entre la persona que s'expressa i la realitat que l'envolta. També són conscients que la plàstica serveix a l'infant de via per a manifestar la seva energia i també les seves percepcions i sentiments.

> «La seva obra és una manifestació pura de la seva vitalitat que busca realitzar-se (...) Constructivament, el nen s'expressa amb ritme. Organitza l'espai. S'amotlla a l'espai de què disposa. Fa un món complet, equilibrat i tancat, del món que vol convertir en imatge.»[74]

El dibuix constatem que sempre ha format part de la vida mateixa de l'Escola del Mar, ja que sempre ha acompanyat les seves activitats i manifestacions.

> «Per a nosaltres ha representat sempre la primera expressió gràfica del llenguatge dels nostres pàrvuls i ha seguit reflectint-se com a tal en el fer de totes les classes, contribuint a fixar en cada una d'elles la seva pròpia fisonomia dins la unitat de l'Escola.»[75]

Trobem una constant que es reflecteix, des de diferents àmbits, en les fonts consultades, i és la convicció de la necessitat de deixar viure i manifestar l'interior de les criatures.

> «El que es considera més important —i alhora més difícil— és crear en tot moment un ambient potenciador i facilitador ja que, una vegada aconseguit, les idees flueixen per tot arreu.»[76]

EDUCACIÓ ESTÈTICA PER MITJÀ DE LES CIÈNCIES

Les ciències també ocupen un lloc destacat a l'Escola del Mar, sobretot al voltant del Servei Metereològic, que és —juntament amb la Biblioteca— un dels trets característics del Centre.

> «Les ciències a l'Escola no tenen un sentit pràctic per a la vida feta, sinó un valor formatiu per a la vida creadora. Són *curiositat* per als petits; *agilitat mental* per els mitjans; *esforç, constància* i *iniciació científica* per als grans. I contemplació de les belleses que conté la Natura, per a tots els graus.»[77]

L'EDUCACIÓ ESTÈTICA I L'ACTITUD DEL MESTRE

Aquests aspectes, juntament amb altres que segurament no haurem sabut captar, són els que perfilen l'actuació dels mestres:

— Realitzar una tasca de tutor, proporcionant a l'infant alicient i estímuls per a expresar-se.
— Llurs intervencions, suggeriments i comentaris es basen en la comprensió de l'infant més que en normes o models preestablerts i/o abstractes.
— Respectar l'expressió dels nens i nenes, ja que cadascun posseeix diferents graus d'espontaneïtat de capacitat expressiva.
— Tenir en compte els factors que poden condicionar les manifestacions dels infants: temperament, capacitat innata, predisposició, impuls creador...
— No fomentar la còpia del dibuix que no sigui del natural.
— No comparar els dibuixos dels infants.
— Aprofitar els moments i les circumstàncies favorables per a dibuixar i crear.
— Tenir en compte i acceptar que les creacions dels infants responen, encara que no es vulgui, a l'ambient i a les influències que reben.
— Mantenir un clima propici per a la iniciativa, estimulant tota manifestació artística.

Tot amb la finalitat que els nens i nenes puguin realitzar llur manifestació creadora per la via de la sensibilitat i en un clima de màxima llibertat i respecte.

MOMENTS DIFÍCILS EN L'EVOLUCIÓ DE L'ESCOLA DEL MAR

PERE VERGÉS aconsegueix plasmar en els seus pensaments, recollits a la revista *Garbí*, els moments d'hora baixa fruit de la pugna entre la consecució de l'ideal pel qual es lluita i els entrebancs que, com pedres a les rodes, van sorgint (i més tenint en compte els trets socials i polítics que van produir-se durant l'època estudiada) i que sens dubte tingueren incidència en la vida de l'escola, de tal manera que només conviccions fermes podien ser capaces de no claudicar i no perdre el nord.

> «... a pesar de tots els miracles que la fe pot fer, i com tot ésser viu que es desenvolupa, necessita, per a la seva pròpia existència i el seu propi creixement, nodrir-se cada vegada més (...) i la desesperació augmenta quan no es poden commoure els murs, les xarxes... quan l'esperit no pot vèncer la lletra i va errant pels passos perduts. I l'home, descoratjat, perduda l'esperança moltes vegades, sent l'angoixa que li produeix una situació de desequilibri, de desigualtat entre el que ha fet i el camí per recórrer i la meta, més o menys orbitada dins unes facultats i possibilitats humanes (...) Tres línies de conducta caracteritzen l'home en el seu fer professional: no fer res, anar tirant i tractar de fer alguna cosa. Però la nostra professió, que no és burocràtica, que és vocació, que es devoció, cal presentar-la d'un altra manera.»[78]

INCIDÈNCIA DEL FRANQUISME A L'ESCOLA DEL MAR

Per mitjà de l'estudi de les fonts emprades, hem pogut constatar que es donaren incidències en diferents àmbits:

— Pas de la llengua catalana al castellà.
— Separació dels nens i nenes de les classes i als grups de treball.

— Diferenciació d'activitats en funció del sexe dels alumnes.

— Participació en actes organitzats per la Falange Española (d'una manera més intensa del 1953 al 1956).

— Incorporació d'activitats i tractament de temàtiques específicament referents a plantejaments del Movimiento. Per exemple:

- Hissar la bandera espanyola cada dia amb la formació dels alumnes de l'escola.
- Cantar el *Cara el Sol* (himne franquista).
- Activitats a classe amb motiu de la mort de representants del Movimiento.
- Manifestacions i actes en honor del Caudillo, etc.

Aquestes i altres dades poden servir per a constatar la incidència que tingué el franquisme a l'Escola del Mar. Val a dir que aquest tipus d'incidència es donà també a gairebé la totalitat d'escoles de Catalunya i de l'Estat Espanyol.

Segurament mai no podrem saber on seria l'Escola del Mar i, evidentment, el sistema educatiu del nostre poble, si no s'hagués donat aquesta etapa de la Història. Com tampoc no podrem saber la influència real que va tenir a l'Escola del Mar o si va ser una adaptació formal a unes circunstàncies de l'època.

Sembla que la filosofia educativa de fons que defensà l'Escola de PERE VERGÉS, es va mantenir viva i que no pogueren anorrear-la durant els anys estudiats. Falta veure, els anys posteriors, com va ser la seva trajectòria fins arribar a l'etapa de transició. D'altra banda, com que encara existeix l'Escola, seria interessant de copsar què hi ha actualment dels aspectes analitzats en aquest treball. Però això pot ser motiu d'un altra investigació.

Allò que ningú podrà negar és la tasca que l'Escola del Mar va portar a terme, per damunt de factors circumstancials concrets. Una tasca que, sens dubte, poden testimoniar totes les persones que, en llur infantesa, la visqueren.

Com a síntesi, presentem l'aportació sentida i viscuda d'un Antic Alumne:

> «Pocs han de ser els qui en el fons del seu cor puguin oblidar, ni per una sola vegada, el nom de «l'Escola» on aprengueren a viure, on visqueren, i on amb el seu contacte vegeren florir les més belles ilŀlusions d'una jovenesa amb ambicions pures i serenes com serè era el goig amb el qual els anàvem donant realitat. Allí s'exprimí —i parlem en un passat nostàlgic— el suc de la més neta iniciativa, es creà tot el més digne de crear-se, es batallà en el més noble dels combats i tot en un marc que reclamava contínuament, com a cosa indispensable, estar presidit per la presència ferma de la bellesa ambiental.»[79]

I, per acabar, unes paraules de PERE VERGÉS que semblen pensades per emmarcar la base de la nostra recerca. Unes paraules que encara avui, creiem, poden representar un repte per a les nostres escoles, i també un missatge engrescador per a tots els mestres que hi treballem:

> «La nostra Escola: una actitud *estètica* que tendeix a eliminar el crit com a norma i establir-la en l'ús corrent de la mitja veu persuasiva; una estètica en l'acció física per la qual se substitueix el joc esbojarrat per la fòrmula coordinada; una intel·ligència que estableix el contrast entre la rutina i el pensar; una *ètica* per mitjà de la qual l'impuls es converteix en força distributiva per l'acció contenidora de la reflexió; una exigència constant, per la qual no cap l'abandonament i la deixadesa, l'esforç superador d'aquesta és obra d'una voluntat intel·ligent; una *moral* per la qual s'abandona la lluita egoista per l'estímul personal per una millora individual i col·lectiva. I una estructura (...) la de la transcendència de l'individu a la societat.»[80]

Notes

1. *Garbí.* Abril 1954, núm. 32, p. 1.
2. *Garbí.* Juny 1954, núm. 33, p. 13.
3. *Garbí.* Maig 1961, núm. 70, p. 1.
4. *Garbí.* Maig 1956, núm. 43, p. 2.
5. *Garbí.* Maig 1956, núm. 43, p. 3.
6. *Garbí.* Febrer 1955, núm. 36, p. 3.
7. *Garbí.* Novembre 1952, núm. 22, pp. 3-4.
8. *Garbí.* Abril 1960, núm. 63, p. 3.
9. *Garbí.* Maig 1951, núm. 14, p. 9.
10. *Garbí.* Desembre 1953, núm. 30, p. 9.
11. *Garbí.* Gener-abril 1951, núm. extraordinari, p. 2.
12. *Garbí.* Maig 1951, núm. 14, p. 5.
13. *Garbí.* Juny 1948, s/n., p. 1.
14. *Garbí.* Gener 1950, núm. extraordinari, p. 17.
15. *Garbí.* Novembre 1954, núm. 34, p. 5.
16. *Garbí.* Desembre 1955, núm. 40, p. 2.
17. *Garbí.* Abril 1957, núm. 48, p. 10.
18. *Garbí.* Febrer 1955, núm. 36, p. 2.
19. *Garbí.* Desembre 1952, núm. 23, p. 6.
20. *Garbí.* Maig-juny 1965, p. 40.
21. *Garbí.* Maig 1949, núm. 8, p. 1.
22. *Garbí.* Maig 1949, núm. 8, p. 2.
23. *Garbí.* Gener 1950, núm. extraordinari, p. 17.
24. *Garbí.* Desembre 1952, núm. 23, p. 5.
25. *Garbí.* Novembre 1948, s/n., p. 5.
26. *Garbí.* Maig 1948, s/n., p. 14.
27. *Garbí.* Març-abril 1964, p. 15.
28. *Garbí.* Maig 1948, s/n., p. 18.
29. *Garbí.* Novembre 1953, núm. 29, p. 12.
30. *Garbí.* Març 1950, núm. 10, p. 13.
31. *Garbí.* Març 1956, p. 3.
32. *Garbí.* Març 1950, núm. 10, p. 14.
33. *Garbí.* Febrer 1953, núm. 24, p. 23.
34. *Garbí.* Novembre 1956, núm. 45, p. 3.
35. *Garbí.* Febrer 1953, núm. 24, p. 23.
36. *Garbí.* Febrer 1953, núm. 24, p. 24.
37. *Garbí.* Febrer 1953, núm. 24, p. 25.
38. *Garbí.* Novembre 1954, núm. 34, p. 19.
39. *Garbí.* Maig 1956, núm. 43, p. 3.
40. *Garbí.* Novembre 1958, núm. 57, p. 21.
41. *Garbí.* Novembre 1952, núm. 22, p. 15.
42. *Garbí.* Novembre-desembre 1963, núm. 85, p. 32.
43. *Garbí.* Novembre-desembre 1963, núm. 85, p. 32.
44. *Garbí.* Novembre-desembre 1963, núm. 85, p. 37.
45. *Garbí.* Març 1958, núm. 53, p. 17.
46. *Garbí.* Març 1956, núm. 41, p. 18.
47. *Garbí.* Desembre 1959, núm. 63, p. 8.
48. *Garbí.* Novembre 1959, núm. 62, p. 2.
49. *Garbí.* Desembre 1952, núm. 23, p. 6.
50. *Garbí.* Gener 1949, s/n., p. 23.
51. *Garbí.* Desembre 1956, núm. 46, p. 17.
52. *Garbí.* Maig 1953, p. 13.
53. *Garbí.* Març 1953, núm. 25, p. 15.
54. *Garbí.* Març 1953, núm. 25, p. 15.
55. *Garbí.* Maig 1952, núm. extraordinari, p. 1.
56. *Garbí.* Maig 1952, núm. extraordinari, p. 30.
57. *Garbí.* Maig 1950, núm. 11, p. 3.
58. *Garbí.* Maig 1956, núm. 43, p. 4.
59. *Garbí.* Març-abril 1965, núm. 92, p. 16.
60. *Garbí.* Desembre 1960, núm. 68, pp. 12-13.
61. *Garbí.* Juny 1954, núm. 33, p. 1.
62. *Garbí.* Juny 1954, núm. 33, p. 1.
63. *Garbí.* Juny 1948, s/n., p. 1.
64. *Garbí.* Juny 1948, s/n., p. 2.
65. *Garbí.* Gener 1949, s/n., p. 19.
66. *Garbí.* Gener-febrer 1960, núm. 63, p. 2.
67. *Garbí.* Març 1949, núm. 7, p. 2.
68. *Garbí.* Abril 1952, núm. 20, p. 19.
69. *Garbí.* Juny 1962, núm. 77, p. 27.
70. *Garbí.* Abril 1959, núm. 60, p. 23.
71. *Garbí.* Gener-abril 1951, p. 40
72. *Garbí.* Desembre 1960, núm. 68, p. 7.
73. *Garbí.* Maig 1948, s/n., p. 115.
74. *Garbí.* Juny 1963, núm. 83, p. 9.
75. *Garbí.* Gener-febrer 1960, núm. extraordinari, p. 1.
76. *Garbí.* Gener 1952, núm. extraordinari, p. 1.
77. *Garbí.* Gener 1949, s/n., p. 15.
78. *Garbí.* Febrer 1952, núm. 18, p. 2.
79. *Garbí.* Maig 1948, s/n., p. 20.
80. *Garbí.* Gener 1950, núm. extraordinari, p. 14.